

Beslutningsforslag nr. B 172

Folketinget 2023-24

Fremsat den 1. marts 2024 af Pelle Dragsted (EL), Jette Gottlieb (EL), Runa Friis Hansen (EL), Anne Hegelund (EL), Rosa Lund (EL), Trine Pertou Mach (EL), Søren Egge Rasmussen (EL), Søren Søndergaard (EL) og Victoria Velasquez (EL)

Forslag til folketingsbeslutning

om nedsættelse af en ekspertgruppe til udarbejdelse af modeller for en offentligt drevet bank

Folketinget pålægger regeringen inden den 1. juli 2024 at nedsætte en hurtigtarbejdende ekspertgruppe, som med inspiration fra offentlige banker i andre europæiske lande skal komme med forslag til og modeller for etableringen af et landsdækkende, offentligt drevet bankalternativ.

Bemærkninger til forslaget

Beslutningsforslaget er en delvis genfremsættelse af beslutningsforslag nr. B 111, folketingsåret 2018-19, 1. samling. Der henvises til www.folketingstidende.dk, Folketings-tidende 2018-19, 1. samling, tillæg A, B 111 som fremsat.

De senere år har de største danske banker haft stor fremgang i indtægterne med historisk høje overskud til følge. Alene i Danske Bank viste bankens årsregnskab for 2023 et overskud på 21,3 mia. kr., hvilket er det højeste i bankens historie (»Scorer kassen på stigende renter: Danske Bank lander største overskud i 153 år«, finans.dk, den 2. februar 2024). Det er især renteindtægterne, der har været afgørende for det gode resultat. De store banker tjener nemlig styrtende summer på de nuværende høje renteniveauer, og overskuddet skyldes således i høj grad bankernes øgede indlånsrentemarginal (»Prøv beregneren: Så meget kan banken tjene på at have dine penge stående i Nationalbanken«, dr.dk/nyheder, den 27. oktober 2023).

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har senest i 2022 peget på, at konkurrencen ikke fungerer, og at bankernes afkast vurderes at være over normalafkastet (»Konkurrencen på bankmarkedet for privatkunder«, Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, august 2022).

I flere af vores nabolande kan både stat, kommune og almindelige bankkunder fravælge privatdrevne kommercielle banker ved at tilvælge en offentlig bank. Millioner af europæiske bankkunder har således en opsparingskonto i en af flere hundrede store og små, lokale eller landsdækkende offentlige banker, der – lavt sat – tegner sig for omkring 20 pct. af banksektoren på kontinentet (»Roles, Missions and Business Models of Public Financial Institutions in Europe«, SUERF Study 2011/5, side 22-23, Mathias Schmit, Laurent Gheeraert, Thierry Denuit og Cédric Warny).

Når borgere i Danmark er pålagt at have en bankkonto i form af en nemkonto, er det oplagt, at det offentlige stiller et banktilbud til rådighed, så borgerne selv kan beslutte, om de vil have deres penge stående i den private eller den offentlige sektor.

Set fra et finansielt perspektiv kan offentlige banker i tider med finansiell ustabilitet, afmatning og regulære kriser tjene som en stabiliseringsfaktor. Studier fra Verdensbanken argumenterer for, at eksistensen af offentlige banker kan spille en rolle i stabiliseringen af kreditgivningen under økonomiske op- og nedture og modvirke kriser ved at øge investeringer i krisetider og sænke dem i opgangstider (»Bank Ownership and Credit over the Business Cycle: Is Lending by State Banks Less Procyclical?«, Policy Research Working Papers, no. WPS 6110 a, World Bank, 2012).

I Sverige viser de historiske erfaringer med den statslige boligbank, SBAB, at en offentlig bank med et moderat afkastkrav kan presse omkostningerne for kunderne og overskuddet i de private banker ned. Det fremgår af forslaget fra det svenske Vänsterpartiet (www.vansterpartiet.se/wp-content/uploads/2023/05/underlag-forslag-om-sbab.pdf).

Fra et markedsperspektiv er der ligeledes fordele at hente

ved en offentligt drevet bank. Det har nemlig mærkbare negative konsekvenser, at relativt få kommercielle storbanker har sat sig på store dele af et stadig mere monopollignende marked. Disse konsekvenser viser sig bl.a. i form af skyhøje gebyrer og bidragssatser til skade for almindelige bankkunder, landbrug og småerhverv. I den 10-årige periode siden finanskrisen har borgere og små virksomheder oplevet en voldsom stigning i gebyrer på 53 pct. (»Bankernes gebyrer stiger fire gange så hurtigt som almindelige priser«, Politiken, den 13. maj 2018). Når bankerne kan hæve gebyrerne på den måde, skyldes det manglende konkurrence i sektoren.

I dag er også kommuner, regioner og stat nødt til at involvere sig med de store finanskoncerner for at få håndteret deres bankforretninger som f.eks. udbetalinger af offentlige lønninger. Efter skandalen om Danske Bank har en række byråd forsøgt at komme ud af aftalen med Danske Bank, men det har vist sig svært – særlig for de største kommuner – at finde et alternativ, der har kapaciteten til at betjene dem. Tilsvarende oplyste den tidligere minister for offentlig innovation, Sophie Løhde (V), i 2018, at staten trods den aktuelle hvidvaskskandale var nødsaget til at vælge Danske Bank som statens betalingsformidler, da Danske Bank var den eneste bank, der bød på opgaven med at håndtere det såkaldte SKB-betalingsystem.

Alle statslige institutioner, kommuner og regioner er forpligtet til at bruge SKB. Disse for bankkunderne – såvel statslige og kommunale som private – kunstigt indsnævrede markedsbetingelser kan der rådes bod på ved etableringen af en stabil, billig og etisk forsvarlig offentlig bankforbindelse, der kan fungere som alternativ til den kommercielle sektor.

Beslutningsforslaget pålægger regeringen at nedsætte en ekspertgruppe der – med inspiration fra erfaringerne med offentlig bankdrift i andre europæiske lande – skal komme med anbefalinger til og modeller for, hvordan der også i Danmark kan etableres et landsdækkende offentligt bankalternativ. Det offentlige banktilbud skal kunne servicere alle borgere, foreninger og offentlige forvaltninger og private og offentlige virksomheder.

Rundtomkring i vores europæiske nabolande findes der flere hundrede store og små finansvirksomheder med den ene eller anden form for offentlig kontrol. En opgørelse viser, at disse banker står for mindst 20 pct. af den europæiske finanssektor målt i aktiver. Halvdelen af disse banker er regulære offentlige banker, hvor det offentlige kontrollerer mindst 50 pct. af banken, mens den anden halvdel er private banker, hvor det offentlige har en stor deltagelse (»Roles, Missions and Business Models of Public Financial Institutions in Europe«, SUERF Study 2011/5, side 22-23, Mathias Schmit, Laurent Gheeraert, Thierry Denuit og Cédric Warny). Der er i denne opgørelse set bort fra de mange »midlertidige« offentlige banker, som er opstået i kølvandet på finanskrisen, fordi staten måtte overtage nødlidende private banker. Medregnes sådanne bailedoutfinansvirksomheder, er

op mod 30 pct. af den europæiske finanssektor under offentlig kontrol.

Der er for mange af pengeinstitutternes vedkommende tale om kunderettede offentlige banker. Nogle af dem arbejder ud fra en målsætning om at styrke et mindre geografisk område. Dette er udbredt i bl.a. Frankrig, Schweiz, Østrig og Tyskland, hvor der findes en stærk tradition for offentlige sparekasser. Disse sparekasser leverer en lang række bankydelse til privatkunder og mindre virksomheder, som også leveres af kommercielle banker. Det gælder opsparingskonti og forbrugslån, boliglån og virksomhedslån. Ud over ejerforholdet adskiller disse banker sig fra kommercielle banker ved deres tilknytning til et geografisk område (»Roles, Missions and Business Models of Public Financial Institutions in Europe«, SUERF Study 2011/5, side 44-46 og 57-59, Mathias Schmit, Laurent Gheeraert, Thierry Denuit og Cédric Warny). Særlig i Tyskland er de offentlige sparekasser en meget central del af finanssektoren, hvor fuldt offentlige banker sidder på hele 24 pct. af hele den tyske banksektor (»Roles, Missions and Business Models of Public Financial Institutions in Europe«, SUERF Study 2011/5, side 35-39, Mathias Schmit, Laurent Gheeraert, Thierry Denuit og Cédric Warny). Men der er også en række offentlige kunderettede banker med national rækkevidde. Det gælder f.eks. den franske Banque Postal, som er et datterselskab af det statsejede franske postvæsen. Danmark havde en lignende offentlig bank i Girobank. Den blev siden privatiseret og endte som en del af Danske Bank-koncernen.

Ekspertgruppen kan trække på såvel danske som udenlandske erfaringer i forbindelse med udarbejdelse af sine anbefalinger af, hvordan et offentligt banktilbud bør struktureres og etableres.

Enhedslisten har tidligere i »En finanssektor, som tjener flertallet – Enhedslistens forslag til strukturreformer i den danske finanssektor«, 2018, side 56-63, foreslået, at en offentlig bank kan etableres som en lovreguleret uafhængig selvejende institution efter samme model som ATP. Bankens øverste myndighed skulle som i ATP udgøres af et repræsentantskab med repræsentanter udpeget af arbejdsmarkedets parter, KL, Danske Regioner og Erhvervsministeriet – dog med den forskel, at bankens kunder skal have stemmeret til repræsentantskabet og vælge én over halvdelen af repræsentantskabets medlemmer. Repræsentantskabet skal vælge en bestyrelse, som er ansvarlig for at ansætte bankens direktion. Bestyrelsen og direktionen skal leve op til de almindelige fit and proper-regler. Enhedslisten foreslår, at driften af banken finansieres af de private og de offentlige brugere af bankens finansielle ydelser.

Forslagsstillerne vil stille ekspertgruppen frit til at komme med anbefalinger til strukturen og organisationen i det offentlige bankalternativ, og Enhedslistens konkrete forslag til organisation og struktur kan blot indgå som et af flere forslag, som ekspertgruppen kan finde inspiration i.

*Skriftlig fremsættelse***Pelle Dragsted (EL):**

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en ekspertgruppe til udarbejdelse af modeller for en offentligt drevet bank.

(Beslutningsforslag nr. B 172)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.